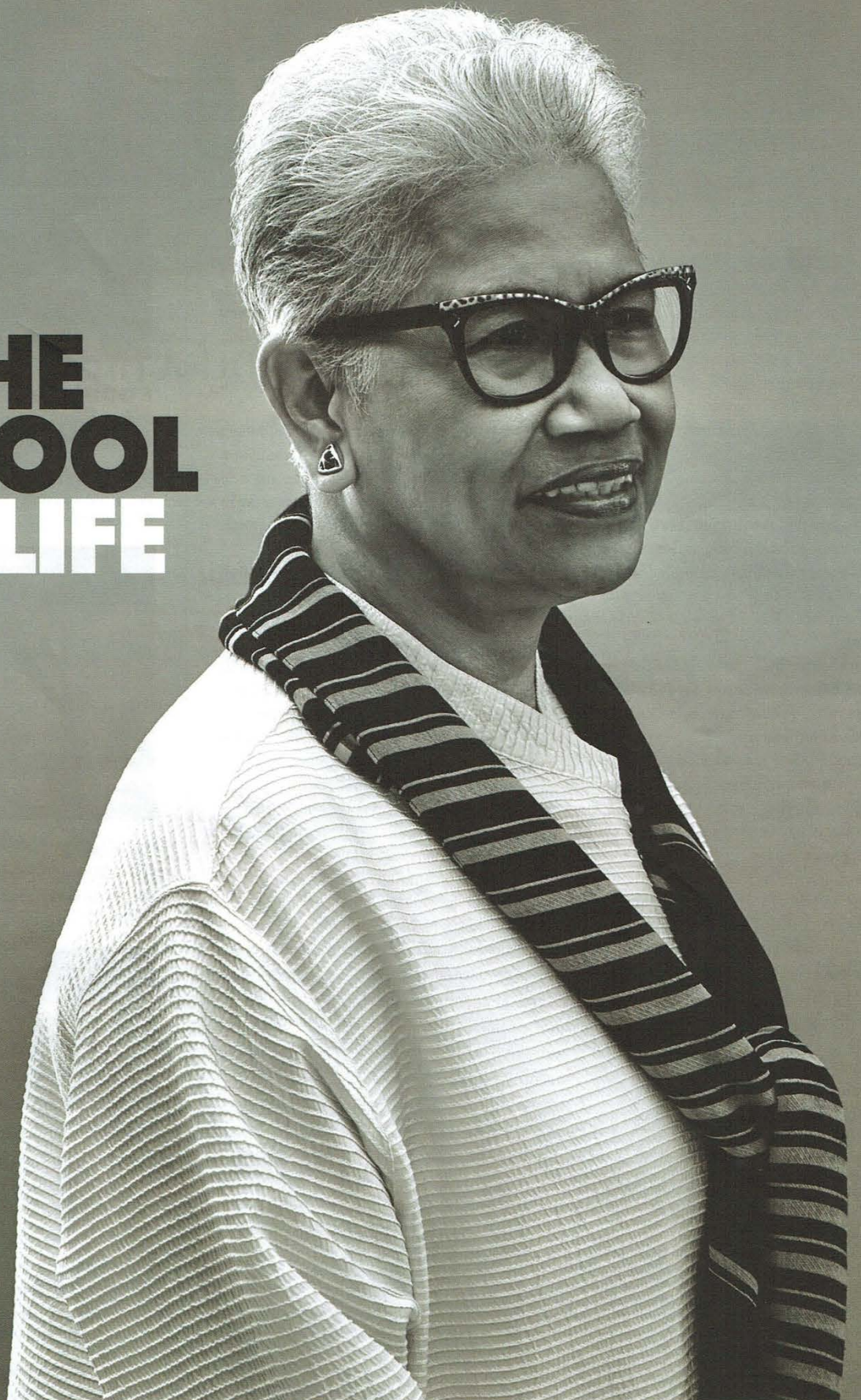

a dayBULLETIN

THE SCHOOL OF LIFE

INTER- VIEW

เรื่อง : วุฒิชัย กฤษณะประกรกิจ, วรวิญญู อินทรกำแหง
ภาพ : กฤตกร สุกฤษิตบุตร
สไตลิสต์ : Hotcake

THE SCHOOL OF LIFE

ตลอดหลายปีที่ผ่านมา เราได้ยินเรื่องราวปัญหาระบบการศึกษาของไทย ว่าเด็กไทยจบชั้นประถมแล้วยังอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ดัชชีชีวิตต่างๆ บ่งบอกให้เห็นถึงความสามารถในเชิงแข่งขันที่ลดต่ำลง เมื่อเทียบกับเยาวชนในประเทศเพื่อนบ้านรอบๆ เรา ตัวเลขสถิติคะแนนสอบวัดผลวิชาหลักๆ ที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ มีแนวโน้มตกต่ำลงไปอย่างน่าใจหาย ฯลฯ

เราจะบอกว่าเรื่องราวเหล่านี้ยังไม่ใช่ว่าจุดต่ำสุดของระบบการศึกษาไทย

ก๊ชา น นคร หรือที่เด็กๆ ในบ้านกาญจนาภิเษกเรียกสั้นๆ ด้วยความรักและความคุ้นเคยว่า ‘ป้ามล’ ได้เสนอสถิติที่น่าสนใจว่า ในแต่ละปีมีเด็กไทยเดินเข้าสู่ระบบการศึกษาประมาณ 1 ล้านคน ในทางตรงกันข้าม มีเด็กไทยถูกให้ออกจากโรงเรียนประมาณ 1 แสนคน นับเป็นจำนวนร้อยละ 10 ลองนำมาเทียบกับตัวเลขเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมในแต่ละปี มีประมาณ 3-5 หมื่นคน โดยในจำนวนนี้ ร้อยละ 66.81 คือเด็กกลุ่มที่ถูกให้ออกจากโรงเรียน นั่นแสดงว่าปัญหาของเด็กที่ยังอยู่ในระบบแล้วเรียนไม่เก่ง สู้เขาไม่ได้ ยังไม่หนักหนาสาหัสเท่ากับปัญหาของเด็กๆ อีกจำนวนไม่น้อยที่ออกมาจากระบบ แล้วกำลังดิ้นรนเอาชีวิตรอดด้วยการเดินทางสู่ด้านมืด

ณ จุดต่ำสุดของระบบการศึกษาไทย เด็กผู้พ่ายแพ้จากระบบ มีเวลาว่างล้นเหลือ แต่สิ้นไร้หนทาง สูญเสียความรักและเคารพตัวเอง พวกเขาค้นหาความหมายของชีวิตตัวเอง ด้วยการก่ออาชญากรรม การฆ่า ปล้น ข่มขืน และอาชญากรรมเฝ้าระวัง แล้วในที่สุดก็ถูกจับโยนเข้าไปในสถานพินิจ

ประหารมันเลย... ประชาทันทน์มันเลย... พอได้ยินข่าวอาชญากรรมร้ายแรง เราก็มักจะก่นด่าผู้กระทำผิดเหล่านั้นไว้ในโซเชียลมีเดีย a day BULLETIN พูดคุยกับ ‘ป้ามล’ - ก๊ชา น นคร ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (ชาย) บ้านกาญจนาภิเษก ผู้ซึ่งได้ถ่ายทอดประสบการณ์ทำงานช่วยเหลือเยาวชนที่เดินทางผิดเหล่านี้มานานเกือบสองทศวรรษ ผ่านหนังสือเรื่อง *เด็กน้อยโตเข้าหาแสง*

ทำไมเราต้องช่วยพวกเขา ทำไมเด็กไม่ต้องการรับผิดชอบในความผิดที่เขาทำ ทำไมมันกลายเป็นความรับผิดชอบของเรา - กับ a day BULLETIN ตามไปด้วยความไร้เดียงสา

ป้ามลยิ้มอย่างเมตตาเมื่อถูกถาม เธอเชื่อว่าทุกปัญหาเกิดขึ้นมาจากเราทุกคน เท่าๆ กับความผิดของเด็กผู้พ่ายแพ้นั้น เธอจึงช่วยกอบกู้ชีวิตเด็กกลับมาด้วยการค้นหาแสงสว่างภายในควบคู่ไปกับการสอนวิชาชีพ แบบที่เธอส่วนใหญ่อาจจะไม่เคยได้เรียนจากในโรงเรียนชั้นดีที่ไหน นั่งคุยกัน ตกเตียงอภิปราย ดูหนัง อ่านข่าว แล้วก็เขียนบันทึกสิ่งดีๆ ทุกวัน ป้ามลสร้างทักษะชีวิต ให้ความคิดค้นสิทธิ เสรีภาพ แล้วในที่สุดก็เผยจิตใจที่อ่อนโยนของเด็กผู้พ่ายแพ้ นับพันคน

บ้านกาญจนาภิเษกได้กลายเป็นโรงเรียนสอนชีวิต ที่นี่คือ The School of Life ของเด็กผู้พ่ายแพ้ ป้ามลแสดงให้เห็นว่าหนทางแก้ปัญหาก็พังยิ่งใหญ่ ยุ่งยาก และห่างไกลเหล่านั้น ล้วนเริ่มต้นได้ทันที ที่งานประจำวันของเราทุกคน แล้วส่งต่อแรงบันดาลใจให้คนแพ้นมากมาย

ณ วันนี้เขาเป็นคนปลายน้ำ เขาเป็นผู้พ่ายแพ้ แต่อีกมิติที่เรามองไม่เห็น เพราะยังมาไม่ถึง คือในอนาคตเขาจะเป็นคนสร้างคนต้นน้ำของสังคม คุณอย่ามองว่าเราจะแก้ปัญหาระดับโครงสร้างได้เพียงแค่นี้ ณ ปัจจุบันเท่านั้น เราสามารถทำงานเพื่อแก้ปัญหาระดับโครงสร้างในอนาคตผ่านทางมนุษย์ได้ด้วยเช่นกัน

ทุกคนพูดตรงกันว่าระบบการศึกษาของไทยมีปัญหา คุณเคยได้เข้าไปทำงานเป็นสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ และกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ แต่ก็ลาออกมาเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 การไปทำงานในระดับโครงสร้างแบบนี้ มันนับว่าเป็นเรื่องที่ดีหรือหรือ

เวลาเราพูดกันเรื่องระบบการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษา เรามักจะพูดกันแบบมองไม่เห็นบาดแผลของสังคม ไปพูดกันในห้องประชุม ป้าและหลายคนเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงที่ได้ผลจริง คือการเปลี่ยนระดับโครงสร้าง เปลี่ยนระบบใหม่หมด หลายคนเชื่อว่าการทำงานในระดับเล็กๆ ตรงนี้เปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้หรอก เราเปลี่ยนเด็กได้แค่ไหนหรือสองชีวิตเท่านั้น ตราบที่ระดับโครงสร้างยังไม่เปลี่ยน แต่พอเข้าไปอยู่ ณ จุดหรือหรือปรับโครงสร้างจริงๆ ก็พบว่ามันไม่ง่ายเหมือนกันนะ ณ ที่ตรงนั้น เขาพูดกัน เขาฟังกันเฉพาะเรื่องใหญ่ๆ ซึ่งเอาเข้าจริงก็แก้ปัญหามาไม่ได้พอๆ กัน ป้าไม่รู้ว่าจะพูดเรื่องใหญ่แค่ไหน เพื่อให้เกิดไม่เม่นตมมากพอสำหรับที่ตรงนั้น มีบางเรื่องราวที่รู้สึกเบื่อหน่าย เสียเวลาที่จะนั่งแลกเปลี่ยน ตัวอย่างเช่น การออกแบบกติกาบางอย่างเพื่อให้คนเข้าถึงความเป็นธรรม ป้ารู้สึกว่าเราไม่เห็นต้องคิดอะไรมากเลย คนที่ถูกละเมิดมากที่สุดคือคนที่ไม่มีอำนาจที่สุด เรื่องแบบนี้มองเห็นชัดได้ด้วยตา สัมผัสชัดได้ด้วยใจ แต่ในที่ประชุมใหญ่ๆ แบบนั้น เขาพูดเรื่องการสร้างกติกาเพิ่มเติมเข้าไป เพื่อจะวัดที่มาของคน วัดความทุกข์ วัดความยากจน วัดความจริง ไอ้โฮ คุณจะมาวัดอะไรอีก ในเมื่อเราเห็นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน มีคนทุกข์แสนทุกข์ เดินเข้ามาขอความช่วยเหลือ เราต้องขอเอกสารอะไรจากเขา เพื่อวัดความเป็นคนของเขา เพื่อวัดความทุกข์ของเขา ในเมื่อเขามาแจ้งทำตาตาๆ อยู่ตรงหน้าเราแล้ว ยิ่งไม่ชัดเจนพออีกหรือ เราออกแบบกฎกติกามากมายเพื่อจะรักษากฎกติกา แต่ไม่ใช่เพื่อรักษาเหยี่ยวคน เราใช้เวลากับเรื่องกฎกติกาเพื่อกฎกติกามากเกินไป งานแบบนี้แหละที่ป้าไม่ถนัด ถ้ายังยืนอยู่ต่อ เราอาจจะเหนื่อยล้าไปก่อน สู้กลับมาอยู่ที่นี่ ทำงานเล็กๆ สร้างนวัตกรรมเล็กๆ แก้ปัญหาเล็กๆ แล้วรอให้มันค่อยๆ สเกลอัพขึ้นไป ป้าคิดว่าชีวิตไม่ได้เป็นอมตะ เรามีเวลาจำกัด จึงต้องเลือกว่าจะใช้ชีวิตที่แสนจำกัดนี้อย่างไร จะไปส่งเสียงดังๆ เพื่อรื้อโครงสร้าง เปลี่ยนทั้งระบบ ซึ่งมันแข็งแรงมาก ทรงพลังมาก หรือกลับมาอยู่พื้นที่ตรงนั้น ทำอะไรที่มีคุณค่าและทิ้งไว้ให้เป็นร่องรอย เพื่อให้ใครสักคนมาค้นพบแล้วนำไปต่อยอด

ในขณะระบบมีปัญหาอยู่ จะผลิตเด็กๆ ที่มีปัญหาส่งมาให้คุณ อย่างไม่มีจบจบสิ้น คุณทำงานตรงนี้ไปเรื่อย ๆ ไหวหรือ

แน่นอนว่าเด็กเหล่านี้เป็นผลลัพธ์จากระบบ จากโครงสร้างจากนโยบายที่ไม่ได้ออกแบบมาอย่างดีแน่นอนว่าต้องมีเด็กผู้ก้าวพลาดเหยื่อมาปรากฏตรงหน้าเราต่อไปเรื่อยๆ ตราบเท่าที่จุดที่เป็นต้นน้ำยังไม่ลงตัว การทำงานตรงนี้เหมือนกับกับการเก็บกวาดปัญหาที่ปลายน้ำ แต่ป้ามีความเชื่อว่าการแก้ปัญหาคอน เราคงมองหาความสมบูรณ์แบบจริงๆ ไม่ได้ และเอาเข้าจริงคงไม่มีจุดต้นน้ำที่สมบูรณ์ และ ณ จุดปลายน้ำ ถ้าเราทำได้ ทำได้เหมาะสม สามารถแก้ปัญหาให้กับเด็กที่เข้ามาที่นี่ได้ ในที่สุดคนปลายน้ำเหล่านี้เมื่อออกจากบ้านเราไป เขาย่อมต้องเติบโตและไปสร้างต้นน้ำคนใหม่ วันที่เขาได้เป็นพ่อของเด็กสักคน จิตใจของเขา ความคิดของเขา มุมมองของเขา ที่ได้เจอปัญหานักทนาย ได้รับการเยียวยาที่เหมาะสม เมื่อเขาไปสร้างคนต้นน้ำ นั่นก็เท่ากับกำลังจุดประกายไฟให้กับโครงสร้างหรือระบบในวันข้างหน้า อย่างลืมว่าทั้งคนต้นน้ำหรือคนปลายน้ำต่างก็มีมิติของเวลาซ้อนทับอยู่ด้วย ณ วันนี้เขาเป็นคนปลายน้ำ เขาเป็นผู้พ่ายแพ้ แต่อีกมิติที่เรามองไม่เห็น เพราะยังมาไม่ถึง คือในอนาคตเขาจะเป็นคนสร้างคนต้นน้ำของสังคม คุณอย่ามองว่าเราจะแก้ปัญหาระดับโครงสร้างได้เพียงแค่นี้ ณ ปัจจุบันเท่านั้น เราสามารถ

ทำงานเพื่อแก้ปัญหาระดับโครงสร้างในอนาคตผ่านทางมนุษย์ได้ด้วยเช่นกัน ป้าได้พบเจอกับคนแบบนี้เสมอเลย คนที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยข้อจำกัด อาจมีบางคนที่เป็นคนพิเศษ เขามีพลัง เขาเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนทำงานคนอื่น คนเหล่านี้ไม่ขึ้นไปแก้โครงสร้างข้างบน จริตของพวกเขาเหมือนของป้า เขาอยู่ตรงนั้น เขาเป็นแสงไฟดวงใหญ่ที่ช่วยให้ชีวิตอื่นๆ ไกลเขาได้เติบโต ได้รับการดูแล **บ้านแห่งนี้ได้สร้างนวัตกรรมอะไรไว้ และมันเป็นคนแบบให้กับบ้านอื่นๆ ได้ไหม**

เราต้องมองย้อนกลับไปไกลนิดหนึ่ง ตอนที่เริ่มเกิดสถานพินิจแห่งแรก พ.ศ. 2495 เจตนารมณ์แรกสุดคือการแยกเด็กที่กระทำความผิดออกจากคนผู้ใหญ่ เพราะโดยหลักการเราควรปฏิบัติต่อคนที่กระทำความผิดที่อายุต่ำกว่าอายุ 18 ปี ต่างออกไปจากผู้ใหญ่นี่คือหลักคิดที่ถูกต้องชัดเจน แต่ตอนนั้นเราไม่มีนวัตกรรม เรามีแค่เจตนารมณ์และตัวบทกฎหมาย ทุกสิ่งทุกอย่างที่เราทำก็คือการล่อโมเดลจากผู้ใหญ่มาใช้งานไปพลางๆ ก่อน แต่พอใช้ไปนานๆ ผลลัพธ์อย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าจะไม่ตั้งใจ แต่มันก็กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรไปในที่สุด ดังนั้น วัฒนธรรมคนเด็กก็เหมือนๆ กันกับวัฒนธรรมคนผู้ใหญ่ ส่วนเจตนารมณ์ก็เป็นแค่ความงดงามของคนพูดในห้องประชุม ระยะเวลาจากปี 2495 จนถึงทุกวันนี้ ได้มีการผลิตซ้ำวัฒนธรรมที่เห็นและเล่นกับด้านมืดของเด็ก ตอนที่ป้าเข้ามาที่นี่ทั้งวิธีคิดและวิธีปฏิบัติแข็งแรงไปแล้ว แข็งแรงมาจากทุกคนคิดว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา อย่าย่ำถาม อย่าย่ำสงสัย ป้าว่าเส้นทางที่จะเดินต่อไปมันไม่ง่าย แต่ไม่เป็นไร ป้าเป็นคนที่ไม่ค่อยกลัวอะไรทำนองนี้นะ เรื่องการปะทะ การแสดงท่าที การถูกโดดเดี่ยว ป้าคุ้นกับเรื่องแบบนี้มานานแล้ว ตอนเข้าบ้านกาญจนาภิเษกแรกๆ เจ้าหน้าที่ไม่ยินดียินร้ายเลยสักคน แสดงท่าทีไม่เป็นมิตร มีการแอบเลี้ยงเด็กๆ ว่าป้าเป็นเอ็นจีโอ แต่ป้าไม่กลัวหรอก ป้าได้เรียนรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงผู้ใหญ่จะยากกว่าเปลี่ยนเด็ก ที่สำคัญ การเปลี่ยนผู้ใหญ่ต้องเกิดขึ้นก่อน ผู้ใหญ่ที่ต้องทำงานกับเด็กกลุ่มนี้ต้องเข้าใจเงื่อนไข ปมชีวิตของเด็กก่อน เราจึงจะร่วมมือกันทำงานเพื่อแก้ไข เยียวยาเด็กได้ไม่ง่ายเลยนะสถานการณ์จริงตอนนั้น ต้องปะทะกันเกือบทุกเรื่อง ในบันทึกส่วนตัวของป้า ป้าเคยเขียนไว้ว่า เราต้องทำสงครามทางความคิดนี้ไปอีกอย่างน้อยสามปี ป้าบอกกับตัวเองไว้ว่าสามปีเพื่อให้รู้สึกว่ามีจุดสิ้นสุด เราจะได้ไม่เศร้าเกินไป ไม่เครียดเกินไปสักวันปัญหานี้จะต้องจบลง เพราะถ้าเราเชื่อว่าเด็กๆ ไม่ได้เกิดมาเพื่อเป็นคนเลว เราก็ต้องเชื่อด้วยว่าผู้ใหญ่เองเขาก็ไม่ได้อยากทำร้ายเด็กๆ เพียงแต่ว่าตอนนั้นเขายังไม่รู้ เขายังไม่มีเครื่องมือใหม่ๆ เข้ามาใช้แทนการควบคุมสูง การใช้อำนาจหรือด้านมืด พอคิดแบบนี้เขาก็ไม่สิ้นหวัง มีหวังต่อไปข้างหน้า เพียงแต่ว่ามันต้องใช้เวลา

วิธีการสอนการจัดการจิตใจเด็กๆ คุณไปเรียนรู้หรือไปลอกแบบมาจากที่ไหน

แน่นอนที่มันไม่เคยมีมาก่อน เครื่องมือเดียวของบ้านแบบนี้ในยุคหนึ่งคือการควบคุมสูง การใช้อำนาจ ซึ่งป้าอดัดมาก อดัดกับภาพเด็กนั่งเรียงเป็นแถวกับพื้น มีผู้คุมยืนค้ำหัว ถือวิทยุสื่อสารแล้วพูดมึงๆ ฎา ไล่เด็ก ความจริงป้าก็ไม่ใช่คนพูดเพราะนะ แต่ป้าว่าคนเราไม่ต้องพูดจาแรงๆ ไล่กันเป็นอาจิน จำได้ว่าตอนป้ามาอยู่ใหม่ๆ มีเด็ก 30 คน สองคนเป็นเด็กเยอรมัน อายุ 13 และ 15 เป็นพี่น้องกัน เขามีคิตลิลเกิดทางเพศเด็กหญิงอายุ 5 ขวบ ตอนนั้นกำลังคิดว่า จะทำงานต่อไปหรือไม่ทำดี ป้าเห็นเด็กเยอรมันสองคนนี้โดดเด่นออกมา ป้าถามเจ้าหน้าที่ว่าเราจัดการพวกเขาอย่างไร เจ้าหน้าที่ก็บอกว่าไม่ได้ทำอะไรเลย เด็กไม่ได้พูดอังกฤษด้วยซ้ำ ป้าก็งงว่า ถ้าเราไม่ได้ทำอะไรกับเขาเลย แล้วเราจะเปลี่ยนแปลงเขาอย่างไร เราแค่เอาเขามาขังไว้ให้เวลาผ่านไปวันๆ แค่นั้นเองหรือ แล้วทำไม

เราไม่รายงานศาล ในฐานะที่เป็นคนสั่งให้เด็กมาอยู่ที่นี่ว่าให้หาวิธีการอื่นในการขัดเกลาในการแก้ไข เยียวยาได้ไหม จะซึ่งเขาไว้ให้ครบเวลาเพื่ออะไร ใครได้ใครเสียจะการตัดสินใจแบบนี้ ป้าสงสัยที่สุด แล้วทำไมคนอื่นไม่สงสัยบ้างเลย มีคนบอกว่าป้าเป็นแค่ผู้อำนวยการที่ถูกเอาต์ซอร์สมา เงินเดือนแค่หกพันสามร้อยห้าสิบบาท ป้าจะทำอะไรได้? วันนั้นป้าโทรศัพท์กลับไปหาแม่ บอกว่าป้าตัดสินใจรับทำงานที่นี่ ก่อนหน้านั้นป้าทำงานอยู่สหทัยมูลนิธิ ได้เงินเดือนหลักหมื่น แต่ป้าอยากปลดล็อกที่น่าจะปลดได้ อย่างน้อยที่สุดก็เด็กเยอรมันสองคนนี่ก่อน แต่พอเข้ามาอยู่จริงๆ ไม่ง่ายเลย พอรู้สึกว่ายากกับเจ้าหน้าที่ไม่ได้เรื่องแน่แล้ว ป้าก็ขอคุยกับเด็ก 28 คน ป้านั่งพื้นคุยกับพวกเขา ป้าเริ่มด้วยการบอกว่า มินิทานจะมาเล่าให้พวกหนูฟังนะ เด็กๆ ทำหน้าเบื่อใส่ป้าทันทีเลย มีเด็กคนหนึ่งตอบมาก่อนใครเลย ว่า ป้าไม่ต้องเล่าแล้ว ผมรู้แล้วว่าป้าหมายถึงใคร ป้าอยากบอกอะไรกับออกมาเลย อย่าเสียเวลาเล่านิทานนะ ป้าก็โอเค ขึ้นป้าก็ถามตรงๆ ว่าเรามีเพื่อนฝรั่งสองคนที่ทำความผิดเหมือนกับเรา แต่เขาพูดกับเราไม่ได้ กินอยู่แบบเราไม่ได้ ถ้าป้าจะขออนุญาตหนูติดต่อกับพ่อแม่ เด็กฝรั่งให้เขาส่งอาหารที่เขาเคยกินเข้ามา จะเป็นการทำร้ายจิตใจพวกหนูไหม เด็ก 28 คน ตอบตรงกันว่า พวกเขารู้สึกสงสารเด็กฝรั่งสองคนนั้นจะแย่อยู่แล้ว วันนั้นป้าประทับใจเด็กๆ มาก ป้ารู้สึกทันทีว่าเรามีความเป็นมนุษย์อยู่ภายในเหมือนกันหมด เพียงแต่รอจังหวะที่จะหมุนออกมาเท่านั้น ในที่สุดป้าก็แจ้งไปที่ครอบครัวเขาให้ส่งอาหารแช่แข็งมาให้เราจัดการปรุงให้ หลังจากนั้นอีกพักใหญ่เราก็ขอปรึกษาศาล ขอเสนอทางเลือกที่เหมาะสมแต่ก็ยังเป็นการลงโทษ ในที่สุดเด็กฝรั่งสองคนนั้นก็ได้รับการปล่อยก่อนกำหนด โดยพ่อแม่มาทำประกันและนำเด็กไปหานักจิตวิทยาเพื่อบำบัด แล้วทำรายงานส่งศาลตามเวลาพร้อมรายงานตัวตามที่ศาลกำหนด นี่เป็นเหตุการณ์แรกๆ ที่ป้าได้เจอในงานนี้ และทำให้ป้าเชื่อว่าเด็กไม่ชั่วร้ายอะไร

หลังจากนั้นไม่กี่เดือน เมื่อมีข่าวเด็กผู้หญิงคนหนึ่งนั่งรถเมล์กลับบ้าน โดนเด็กชายกลุ่มที่มีปัญหากันปาหินขึ้นมานบนรถเมล์ เด็กผู้หญิงคนนั้นบาดเจ็บสาหัสและอาจตาบอด นอนพักรักษาตัวในห้องไอซียูโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นข่าวดังมากตอนนั้น ป้าได้นำข่าวนี้มาคุยกับเด็กๆ แล้วชวนพวกเขาเขียนจดหมายถึงครอบครัวในข่าวกัน เราก็ติดต่อไปที่โรงพยาบาลเพื่อขอนำจดหมายไปมอบให้กับครอบครัวผู้เสียหาย ปรากฏว่าผู้อำนวยการโรงพยาบาลอนุญาตและยังใจดีมาก ให้เด็กของเราเข้าไปในห้องไอซียูที่จะสามคน นี่เคยเป็นครั้งแรกที่พวกเขาได้เห็นเด็กผู้หญิงผู้บาดเจ็บสาหัสบนเตียง มีสายระโยงระยาง ระหว่างที่แม่ของเด็กหญิงบอกเล่าถึงความเจ็บปวดของลูกสาว เด็กของเราตั้งใจฟังเงียบกริบเลย เรารู้เลยว่านั่นมันพวกเขาสบายใจ พวกเขาสบายใจ ความเป็นมนุษย์ของเขาเผยออกมา เทียบระหว่างตอนเดินทางไป เขาหัวเราะเฮฮาสนุกสนานตามประสาวัยรุ่น แต่เขากลับพวกเขามีปฏิกิริยาต่างออกไป เงียบกริบเลย ป้าจึงรู้ว่า นี่แหละที่จะเป็นเครื่องมือของเรา นี่แหละคือนวัตกรรมที่เราต้องสร้างมันขึ้นมา คือการทำให้เด็กได้รู้ว่าชีวิตอื่นมีคุณค่า เราทุกคนอยู่ร่วมกันในห่วงโซ่ของความสุข ความทุกข์ ความเจ็บปวด การแบ่งปันเรื่องราวของแต่ละชีวิต คือการปลุกความเป็นมนุษย์ข้างในออกมา หลังจากนั้นป้าก็เลยใช้ชีวิตนี้มาตลอด โดยเฉพาะการนำข่าว นำหนัง นำเรื่องราวต่างๆ มาพูดคุยอภิปรายกัน ทุกครั้งที่ได้คุยกัน ป้าเห็นชัดเจนว่าพวกเขาตอบสนอง สบแว่บ อ่อนโยน และในพื้นที่เรื่องราวเหล่านั้นเราจะไม่ได้เห็นเด็กร้ายจากกร้านโลก ก่ออาชญากรรม เราไม่ได้เห็นเด็กคนนั้นอีกต่อไป

คุณเอาไอเดียการเขียนจดหมาย การเขียนบันทึก และการบอกเล่าความรู้สึก ความห่วงใยแบบนี้เป็นจากไหน

ไม่รู้สิ นี่คือการปฏิตกรรมตามากเลยนะ การเขียนจดหมายถึงคนอื่น การแคร์คนอื่น ใครๆ เขาก็ทำกันไม่ใช่เหรอ ป้าไม่คิดเลยว่ามันแปลก ป้ากลับคิดว่ามันง่าย มันดีกว่าการที่เรามานั่งถามกันว่าคดีของหนูเป็นอย่างไร หนูไปทำเขาทำไม ทำไมหนูทำอย่างนั้นละ หนูอย่าทำอย่างนั้นอีกนะ บลาๆ ป้ากลับคิดว่าการคุยกันแบบนี้มันช่วยคลายสำหรับเด็กๆ นะ เราไม่สามารถพูดคุยเรื่องอาชญากรรมของเขาได้เลย เวลามีคนมาสัมภาษณ์ป้า ชอบถามว่าป้าคิดวิธีการพวกนี้ขึ้นมาได้อย่างไร มันก็แค่เรื่องธรรมดาไม่ใช่เหรอคะ อย่างเรื่องโอบกอด ผูกข้อมือรับขวัญพวกเขาทุกคนในวันแรกตั้งแต่รุ่น 1 จนถึงรุ่น 75 ก็จะมีคนถามว่าป้าคิดวิธีการนี้ขึ้นมาได้อย่างไร ป้าก็งงๆ พวกเขาคือผู้แพ้ของสังคม พวกเขาคิดว่าตัวเองเป็นคนไม่มีค่า ป้าก็แค่อยากให้พวกเขารู้สึกว่าตัวเองมีค่า ป้าก็กอดเขาแค่นั้นเอง ไม่ต้องร้องบประมาณ ไม่ต้องวางนโยบาย ไม่ต้องปฏิรูปโครงสร้างเพื่อจะให้เด็กคนหนึ่งรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองมีค่า แคว้นแรกที่พบกันเราก็กอดเขาไว้ ระหว่างกอดป้าพูดกับเขาว่า ถ้าป้าภูมิใจจริงๆ ถ้าอ้อน

เวลากลับไปได้ เมื่อสามปีที่แล้ว หัวปีที่แล้ว ป้ารู้ว่าหนูจะไม่ทำ หนูจะไม่ทำ หนูจะไม่เล่น ป้าพูดออกไปด้วยความเชื่อแบบนั้นจริงๆ ว่าเราทุกคนถ้ามีโอกาสได้เลือกอีกครั้ง เราไม่ทำผิดซ้ำอีก ซึ่งเมื่อเด็กๆ ได้รับรู้ความรู้สึกเหล่านี้แล้ว เขายอมเรา แต่ไม่ได้ยอมด้วยอำนาจแหละ นี่คือข้อค้นพบที่สำคัญว่า ยังไม่ใช้อำนาจ ยังมีอำนาจ เคยได้ยินคุณใช้คำเรียกวิธีสอนและจัดการลูกๆ ที่นี้ว่า 'วิชาชีวิต' และ 'ทักษะชีวิต'

ใช่ มันคือการเรียนวิชาหนึ่งของบ้านนี้ ซึ่งไม่ใช่แค่การเรียน หนังสือ ป้าพูดบ่อยๆ ว่า ถ้าคุณเชื่อว่าการเรียนหนังสือเยอะๆ จบสูงๆ แล้วจะมีชีวิตดีแน่นอน เราคงไม่มีตอแถม ไม่มีข้าราขการ ไม่มีผู้บริหาร ไม่มีตำรวจหรือแม้แต่พระสงฆ์มาติดคุกรอก นั่นแสดงว่าสิ่งที่ขาดหายไปจากการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนก็คือวิชาที่จะช่วยให้เราจัดการหรือรับมือกับปัญหาในชีวิต การเรียนหนังสือ การเก่งตำรา จึงไม่ใช่หลักประกันว่าเราจะจัดการกับปัญหาชีวิตได้ และนี่ก็เป็นเหตุผลที่บ้านกาญจนาภิเษกต้องเรียนวิชาชีวิตอย่างเต็มที่ ในโรงเรียนทั่วไปน่าจะสอนวิชาชีวิตแบบนี้ได้ จะว่าไปแล้วในบ้านกาญจนาภิเษกเราสอนเรื่องนี้ได้ยากกว่าหรือมีข้อจำกัดที่สูงกว่าโรงเรียนข้างนอกอีก เนื่องจากเจ้าหน้าที่กลุ่มใหญ่ของที่นี่คือคนคุม คนซึ่งเป็นปัญหาเชิงระบบ เชิงโครงสร้าง ขณะที่ในโรงเรียน คุณครูทุกคนต้องผ่านการเรียนมาทางครู แน่นอนว่าคุณครูมีความรู้ในเชิงวิชาการสูงพอ แต่คุณครูก็ต้องรู้ด้วยว่าจะทำให้เด็กๆ เดินต่อไปในถนนชีวิตได้อย่างปลอดภัย เด็กต้องเรียนรู้เรื่องอื่นๆ ด้วย ชาวใน ชีวิตประจำวัน กิจกรรมต่างๆ ที่เด็กได้ทำ จากหน้าที่เราดูด้วยกัน เรื่องเหล่านี้มาเอามาแลกเปลี่ยนกันได้หมดเลย ขอแค่เวลา ขอห้องเรียน และคุณครูไม่จำเป็นต้องตัดสินด้วยคะแนน เพราะวิชาชีวิต

ไม่ต้องการคำตอบ แต่ต้องการบรรยายภาพของการแลกเปลี่ยนชีวิตกัน โลกทัศน์ ทุกวันนี้เรามีชาวสารบ้านเมืองที่เป็นวัตถุดิบในวิชานี้เยอะมากจนใช้แทบจะไม่ทันด้วยซ้ำ แต่ครูต้องเชื่อก่อนว่าวิชาชีวิตเป็นลมใต้ปีกของเด็กจริงๆ ไม่ใช่แค่คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษสมัยนี้ครูถูกกดดันด้วยความเชื่อว่าเด็กต้องเรียนวิชาการให้เยอะเพื่อจะไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ได้ เพราะระบบแพ็คดอกเป็นแบบนี้ แต่ก็ไม่ได้แปลว่าคุณครูจะทำไม่ได้เลย คุณครูทำได้ เพียงแต่คุณครูต้องไม่ติดกรอบความหมายของการศึกษาที่คับแคบ คุณครูอาจต้องนิยามใหม่ว่าการศึกษานำมาซึ่งการทำให้ชีวิตหนึ่งสามารถรับมือ จัดการ กับทุกประสบการณ์ทั้งดีและร้ายที่ผ่านเข้ามาในชีวิต โดยไม่บอกล่วงหน้าได้อย่างสมเหตุสมผล

การพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ได้กลายเป็นวัฒนธรรมของบ้านได้อย่างไร คุณสร้างบรรยากาศกันมาอย่างไร

ใช่ ช่วงแรกเด็กอาจตอบสนองต่ำ เชนอายุ ไม่อยากเข้าร่วมพูดคุยอภิปรายอะไรแบบนี้ เพราะเขารู้สึกว่าตัวเองเป็นผู้แพ้ เขาให้ความหมายต่อตัวเองอย่างชัดเจนว่าเขาทำไม่ได้ ผมคิดไม่ได้ ไม่มีใครอยากฟังความเห็นจากผมหรอก ผมเขียนอะไรแบบนี้ไม่เป็นหรอก นี่คือการตีที่เขายกขึ้นมาปกป้องตัวเอง ซึ่งเขาก็ต้องค่อยๆ เอ็มพาวเวอร์เขา เมื่อพวกเขาเขียนอะไรส่งมา เราไม่เคยตัดสิน เราว่านี่คือสิ่งที่ดีที่สุดของเขาแล้ว มันอาจจะไม่ดีเมื่อเทียบกับคนอื่น แต่ดีที่สุดสำหรับเขาแล้ว เมื่อก่อนเขารู้สึกว่าตัวเองเป็นผู้แพ้ แต่พอมาที่นี่ เขาจะมีความมั่นใจเพราะเขาไม่ถูกตัดสิน แม้กระทั่งการแก้ไขเขียนของเขา เราก็แก้แบบระมัดระวังที่สุด เราไม่ไปแก้ไขไปรีดเนื้อหาในสมุดของเขาแบบมีอำนาจ เมื่อเขียน เขาก็ยังรู้สึกสนุก ได้ฝึกฝนล้มคมความคิดโดยไม่ได้ถูกตัดสิน คุณต้องนึกถึงคนที่เคยพ่ายแพ้มาตลอด

ชีวิตทำอะไรผิด เมื่อเขาพบว่าทำสิ่งนี้ได้ดี เขาก็ยิ่งอยากทำมากขึ้น ที่บ้านกาญจนาภิเษก ป้าไม่ได้ทำงานนี้คนเดียว มีครู มีเจ้าหน้าที่อีกหลายคนมาช่วยกัน ป้าจะเป็นหลักในช่วงมอดูหนึ่ง เพราะจะได้ช่วยพูดเกริ่นนำบางแง่มุมเพื่อเด็กๆ ก็จะได้ดูหนึ่งสัปดาห์ พวกเขายกข้อบกพร่องกับป้า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อเราให้เด็กเขียนบันทึก ป้าเรียกว่า 'คลังคำ คลังภาษา คลังความคิด'

เรื่องจริงที่อยากแบ่งปันเพิ่มเติมคือ เมื่อสัปดาห์ที่แล้วเด็กของเราไปขึ้นศาล เพื่อให้การในคดีของผู้ชายคนหนึ่งที่ดีคุกและศาลยังไม่ให้ประกันตัว โดยความเกี่ยวข้องก็คือ เมื่อหลายปีก่อนเด็กของเราเคยเขียนเอกสารรับรองว่าผู้ชายคนนี้เป็นคนลงมือฆ่า ตอนนั้นเวลาผ่านไปสามปี เขาต้องไปให้ปากคำเกี่ยวกับคดีนี้เพิ่มเติม ครั้นนี้เขาขอกลับคำให้การ เขาอธิบายว่าวันนั้นผมยังเด็กนัก ตำรวจเขียนเอกสารมาแล้วบอกให้ผมเซ็น ผมกลัวก็เลยเซ็นๆ ไปจริงๆ แล้วผมไม่ได้เห็นเหตุการณ์ทั้งหมด ผู้ชายคนนั้นไม่รู้ว่าเขาทำความผิดจริงหรือไม่ แต่สำหรับผม ผมไม่เห็น ผมขอให้การใหม่ ซึ่งเขาสามารถสื่อสารได้ชัดเจนน่าฟัง น่าเชื่อถือ ทนายก็ถามเด็กของเราว่าคุณพูดได้ชัดเจนดีจ้ะ คุณไปอยู่ที่ไหนมา เด็กก็บอกว่าอยู่บ้านกาญจนาภิเษกครับ เขายกสามปีที่แล้วผมยังเด็กและผมกลัว ผมขอโทษด้วยครับ วันนั้นเขากล้าที่จะกลับคำให้การ เพราะเขามีความสามารถที่จะพูดความคิดของตัวเองออกมา ไม่งั้นเขาก็แค่พูดได้ตามที่ตำรวจขอให้พูด วันนั้นเขาได้รับคำชื่นชมมาก ป้าภูมิใจเขามาก เขาคือฮีโร่ของป้า สำหรับผู้ชายที่มาศาลในวันนั้นเขาใส่ित्रวนและยื่นเงินค่าให้การ เขายืมให้กับลูกหลานเรา เพราะว่าชีวิตของเขากลับมามีความหวังขึ้นอีกครั้ง คนคนหนึ่งไม่ควรจะต้องติดคุกด้วยเหตุผลเพียงแค่ว่าเด็กคนหนึ่งไม่รู้จะพูดอะไร และไม่กล้าพูดในสิ่งที่ตัวเองไม่รู้

เด็กทุกคนไม่เคยเป็นผู้ใหญ่มาก่อน แต่ผู้ใหญ่นี้เสียเคยเป็นเด็กกันมาแล้วทุกคน ดังนั้น ผู้ใหญ่อย่างเรา
นี่แหละที่ต้องรับผิดชอบก่อน แล้วสักวันหนึ่ง เมื่อพวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เขาต้องไปยื่นต่อหน้า
เด็กคนหนึ่ง ซึ่งเป็นลูกของเขาที่ไปทำอะไรผิดพลาดมา ตอนนั้นเขาต้องร่วมรับผิดชอบด้วย

การคิด การพูด การเขียน มีความเกี่ยวข้องอย่างไรกับแสงสว่าง ภายในตัวเรา

ในแต่ละวันมีเรื่องราวมากมายผ่านเข้ามาในชีวิตของเราแต่ละคน ถ้าเราไม่เปิดพื้นที่ให้ความรู้สึกดีๆ ในวันนี้ได้รับการบันทึกเอาไว้ มันจะปลิหายไปกับเวลาและอากาศหมด ปกติสำหรับคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งพ่ายแพ้มา เขาควรจะได้มีโอกาสบันทึกเรื่องราวความคิดดีๆ เหล่านั้น เอาไว้บ้าง คำพูดดีๆ ความคิดดีๆ ชัยชนะเล็กๆ ที่เขาทำได้ในวันนี้ ถ้าเขาได้บันทึกไว้ ในวันหนึ่งเมื่อย้อนกลับมาดูทั้งหมด เขาจะเห็นว่า ตัวเองมีคุณค่า เขาย่อมอยากจะทำแสงสว่างนี้เอาไว้ต่อไป และ แสงสว่างจะมีพลังขึ้นมา เรียกร้องให้เราทำสิ่งดีๆ มากขึ้นโดยไม่ต้องรอ ให้ใครมาสั่งมาสอน ยกตัวอย่างเรื่องประเพณีกินหมูกระทะของ บ้านกาญจนาภิเษก ที่นี้เรามีประเพณีว่าในคืนที่สองของการเข้ามา ในบ้านหลังนี้ เด็กๆ ได้รับสิทธิให้ออกไปกินหมูกระทะที่ศาลา या หรือนครชัยศรี เมนูนี้มีความหมายซ่อนอยู่ คือร้านหมูกระทะมันเป็น ร้านอาหารที่เปิดตอนกลางคืน และเด็กๆ ต้องเดินออกไปตักอาหารเอง แทนที่จะนั่งโต๊ะใครโต๊ะมัน เรียกว่าครอบครัวประกอบอาหารลบนั่น เลยทีเดียว เมื่อกินกันเสร็จกลับถึงบ้านกาญจนาภิเษกคราวสามทุ่มครึ่ง ก็ต้องเขียนบันทึกความรู้สึก ซึ่งทุกคนเขียนคล้ายกัน ว่านี่คือวันที่ พวกเราสามารถเอาชนะใจตัวเองได้ เพราะถ้าเขาเลือกเดินออกจาก ร้าน นั่นคือความมืด แท้ที่จริง การลบนั่น แล้วจากที่นั่นไป ผลลัพธ์ ก็จะเป็นไปอีกแบบหนึ่ง แต่ถ้าเขานั่งกินหมูกระทะจนอ้วก สามทุ่มครึ่ง ค่อยกลับบ้านกาญจนาภิเษก ผลลัพธ์ก็จะเป็นอีกแบบหนึ่ง ก่อนไป กินหมูกระทะบ้างบอกพวกเขาว่า ไม่ว่าหนูจะเลือกเลี้ยวไปทางไหน จะมีผลตามมาแตกต่างกัน การตัดสินใจในคำคืนนี้ที่ร้านหมูกระทะ จะผูกพันกับชีวิตของทุกคนตลอดไป ด้วยวิธีนี้ เมื่อเขากลับมาถึง บ้านกาญจนาภิเษก เขาจะมองเห็นคนอื่นคนหนึ่งในตัวเอง ความจริง สำหรับเด็กกลุ่มนี้ การลบนั่นที่ร้านหมูกระทะสบายมาก โดยเฉพาะ การปล้นแท็กซี่ถือเป็นงานที่ง่ายที่สุดแล้วสำหรับเขา แต่ตั้งแต่รุ่นที่ 1 กลางปี 2546 จนถึงรุ่น 75 ปลายปี 2559 มีเด็กที่ไม่กลับมาจากการกินหมูกระทะเพียง 2 คน และระยะเวลาห่างกันหลายปี เมื่อเรารู้ ว่าเขาไม่กลับมาแล้ว เราก็ไม่ได้โทษเขา เราถือว่าเป็นบทเรียนความ ผิดพลาดของเขาเอง เวลาผ่านมิดแสดงตัวออกมา เราจะช่วยเขา เก็บกลับเข้าไป ป้าเป็นคนไม่เก็บงำความรู้สึก สำหรับที่นี่ เราอาจจะ ไม่ได้ใช้ความรู้สึกเป็นหลัก แต่เราใช้ความรู้สึกกันมากกว่า ป้าจะร้องให้ กับเด็กๆ เมื่อรู้สึกเสียใจ แล้วพวกเขาจะนำด้านสว่างกลับมา ถ้าวันนี้ มีเด็กคนไหนทำผิดร้ายแรง ป้าจะไม่ยื่นตรงหน้าพวกเขาพร้อมรอยคน ป้าจะถามว่าป้าหลงลืมอะไรไปหรือเปล่าครับ ป้าทำผิดอะไรไป หรือเปล่า หนูถึงได้ทำแบบนี้ บอกเราด้วยนะ เราจะได้ปรับปรุง หนูต้องบอกเรานะ พอพูดแบบนี้แล้วป้าจะร้องไห้เสมอ

ถ้าป้าเราต้องช่วยพวกเขา ถ้าป้าเราไม่ต้องรับผิดชอบใน ความผิดที่พวกเขาทำ ถ้าป้าเรากลายมาเป็นความรับผิดชอบของเรา

ที่คุณพูดถูก แต่สำหรับป้า ป้าคิดว่าทุกความผิดของคนหนึ่ง คน มันเป็นส่วนผสมของอะไรหลายๆ อย่าง ส่วนหนึ่งก็เป็นตัวเด็ก และอีกส่วนหนึ่งก็ต้องเป็นที่เรา ป้าจึงได้ถามว่าเราหลงลืมอะไรไป หรือเปล่า พูดแล้วก็เหมือนป้าเอาใจเด็กเกินไป แต่ป้าจะบอกกับ ตัวเองเสมอว่า เด็กทุกคนไม่เคยเป็นผู้ใหญ่มาก่อน แต่ผู้ใหญ่นี้เสีย เคยเป็นเด็กกันมาแล้วทุกคน ดังนั้น ผู้ใหญ่อย่างเรานี่แหละที่ต้อง รับผิดชอบก่อน แล้วสักวันหนึ่ง เมื่อพวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เขาต้องไปยื่นต่อหน้าเด็กคนหนึ่ง ซึ่งเป็นลูกของเขาที่ไปทำอะไร ผิดพลาดมา ตอนนั้นเขาต้องร่วมรับผิดชอบด้วย เพราะลูกของเขา ยังเป็นเด็ก ไม่เคยเป็นผู้ใหญ่มาก่อน แต่ตัวเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ไปแล้ว เขามีบทเรียนแล้ว แสดงว่าเขาหลงลืมบทเรียนหรือลืมบทบาทของ ตัวเองไปซะไหม เขาจะเติบโตได้ เพราะนั่นคือความรับผิดชอบ

ของเขา ณ วันนี้ ป้ายอมรับผิดขอโทษ สักวันหนึ่งเขาก็ต้อง รับผิดชอบต่อคนรุ่นต่อไปนะลูก แต่คุณรู้ไหม พอเอาเข้าจริง เวลา ป้าบอกเขาว่าป้าผิดเอง ป้าขอโทษ ป้าหลงลืมอะไรไปไหม เด็กจะ ตอบกลับมว่า ไม่หรือครับ พวกผมผิดเอง ป้าทำผิดที่แล้ว พวกผมยังไม่แข็งแรงพอเท่านั้นเอง เขาเอาด้านสว่างหันกลับมาหา เราเช่นกัน บ้านกาญจนาภิเษกของเราจึงอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ความรู้สึก มันเป็นความรู้สึกที่เข้าใจดี เข้าใจต้นเหตุชีวิตที่ทะพร่ง กะแพ้ง ขณะเดียวกันก็เชื่ออย่างแข็งแรงว่า ช้างในนั้นยังมีคนสว่างๆ คนสีขาวๆ หลบซ่อนอยู่ แต่ยังไม่แสดงตัวออกมาเท่านั้นเอง

ได้ยินมาว่าคุณกำลังจะเกษียณแล้ว

การว่าจ้างเอาตัวขอรสแบบป้านี้ไม่เคยมีมาก่อน พอมีขึ้นมา เขาก็ตั้งเกณฑ์อายุอยู่ที่ 65 ปี ปีนี้ป้า 64 แล้วนะ ป้าก็เคยถาม ผู้รับผิดชอบระดับสูงในองค์กรว่าจะเอาอย่างไรต่อไปกับบ้าน กาญจนาภิเษก คำตอบยังไม่ชัดเจน เนื่องจากว่าตอนนี้ชายังไม่สามารถ จัดแผนการรองรับที่ชัดเจนได้ เขาก็เลยขยายระยะเบี่ยงจากอายุ 65 เป็นอายุ 70 ปี เพื่อจะได้มีเวลาทำแผนรองรับ แต่ป้าก็พยายามบอก ไปว่า อย่าไปออกแบบอะไรเฉพาะเพียงเพื่อให้เรามีงานทำ แต่ให้ ออกแบบมาเพื่อที่จะนำไปสู่การสร้างกลไกโดยรวมที่เหมาะสม แต่ถ้า สรุปว่าป้าจะไม่ได้อยู่ต่อ บ้านหลังนี้ก็จะถูกบริหารโดยข้าราชการ ตามระบบเดิม เขาก็ทำงานที่นี้ได้ตามแบบที่รัฐหรือข้าราชการถนัด แต่ป้าไม่แน่ใจว่านวัตกรรมที่เกิดขึ้นในบ้านนั้นมันจะได้รับการสานต่อ แค่นั้น เพราะมันไม่ใช่นวัตกรรมที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยความรู้ คือ ถ้านวัตกรรมในบ้านนี้เป็นเรื่องตัวองค์กรความรู้ ป้าว่าข้าราชการเขาอยู่ นะ เขาเข้ามาทำตามความรู้ที่วางไว้ แต่ที่นี้ในนวัตกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้น จากการตัดสินใจอย่างกล้าหาญ ไม่ทำตามกรอบระบบราชการ เราใช้วิธีที่แตกต่างจากบ้านอื่น กล้าตัดสินใจ กล้าเสี่ยง เอาตัดสินใจ ตามผลดีที่จะเกิดกับตัวเด็ก ไม่ได้ตัดสินใจตามระเบียบราชการหรือ คำสั่งเบื้องบนที่สั่งลงมา ที่สำคัญ บ้านกาญจนาภิเษกเป็นสถานที่ ซึ่งเน้นการไม่ใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งโดยทั่วไปคนที่เสกติด อำนาจแล้วมันคล้ายยาพิษ และคนที่เคยใช้อำนาจ เมื่อไม่ให้ใช้อำนาจ มันก็เหมือนกับเขาหมดเครื่องมือไปเลย การที่บ้านกาญจนาภิเษก คิดเครื่องมืออะไรต่อมิอะไรออกมาได้มากมายส่วนหนึ่ง เพราะเรา เชื่อว่าเราไม่ได้มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงใคร เพราะเรื่องความ เปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของเขาเอง ดังนั้น เราก็ต้องหาเครื่องมือ ไปเติมพาวเวอร์เขาเท่านั้นเอง

ความเชื่อที่ว่าคนเรากลับมีแสงสว่างอยู่ในมัจจากไหน

คะเริ่มมาจากการป้าเป็นเด็กเรียนหนังสือไม่เก่งมั้ง (หัวเราะ) เรื่องแบบนี้คนเรียนเก่งคงไม่เข้าใจ จำได้ว่าตอนเด็กๆ ครูคนหนึ่ง อำนาจแนบเนียนของป้าแล้วก็หัวเราะ วิชาได้สาม เด็กชายอีกคนได้ ยี่สิบ อะไรแบบนี้ คุณคิดว่าเด็กที่ได้สามคะแนนและถูกหัวเราะเยาะ จะคิดอย่างไร ป้าอายุ ป้าไม่ชอบเลย ป้าอยากหายตัวไปเสีย เดียวนั่นเลย และป้าโดนแบบนี้มาตลอดชีวิตการเรียน เรื่องแบบนี้ สอนให้ป้าเข้าใจว่า เราไม่ควรตัดสินคนอื่นด้วยเกณฑ์อะไรก็ตาม คนไม่เก่งก็ทำงานดีได้ เป็นคนดีได้ ป้าคิดว่าเกณฑ์ความสำเร็จที่เรา ตั้งกัน จนมันกลายเป็นจารีตประเพณีมากเกินไป บางทีเป็นสิ่งที่ คลาดเคลื่อน ทำให้เราทอดทิ้งคนจำนวนหนึ่งซึ่งไม่ได้อยู่ในเกณฑ์นั้น ป้าเองก็เป็นหนึ่งในจำนวนที่ถูกทิ้งในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ป้าไม่สยบยอม ป้ายอมแค่นั้นที่เราเสียเด็ก ยังไม่มีเสียงเรงกำลังทำงาน จนมาถึง วันหนึ่งป้าไม่สยบยอมกับเกณฑ์นี้อีกต่อไป พอได้ขึ้นมาเรื่อยๆ เรามีประสบการณ์ มีความสามารถในการต่อรอง เราตัดสินใจเอง ว่าจะทำอะไรหรือไม่ทำอะไร ภาพเก่าๆ ก็ย้อนกลับมาอีกครั้ง เพื่อย้ำเตือนว่า เราจะไม่ทำแบบนั้นกับเด็กๆ ของเราอีก